

TÜRKAS
2026

Ekonomi Komisyonu
Çalışma Kağıdı

İçindekiler

Genel Koordinatörün Mesajı.....	3
Komisyon Sekreterlerin Mesajı.....	4
Ekonomik İş Birliği Komisyonun Tanıtımı.....	5
 Gündem Maddesi: <i>Türk Devletleri Arasında Ortak Ödeme Sistemlerinin Geliştirilmesi ve Üçüncü Para Birimlerine Bağımlılığın Azaltılması Yoluyla Bölgesel Ekonomik Egemenliğin Güçlendirilmesi</i>	
Gündem Maddesinin Tanıtımı.....	6
Önemli Terimler ve Tanımlar.....	8
Geçmişteki Aksiyonlar.....	13
Güncel Durum.....	16
Sonuç.....	19
Değerlendirilmesi Gereken Sorular.....	20
Kaynakça.....	22

Genel Koordinatörlerin Mesajı

Merhabalar, ben TÜRKAS Genel Koordinatörü Alperen Çelik.

2026 yılı, küresel jeopolitikte taşların yerinden oynadığı değil, yeni yerlerine oturduğu bir dönüm noktasıdır. Karşımızda artık geçiş sürecinde olan bir dünya değil; çok kutupluluğun kurumsallaştığı, geleneksel ittifakların sınırlarının zorlandığı ve bölgesel güç merkezlerinin kendi alanlarında oyun kurucu haline geldiği sert bir gerçeklik var. Bu yeni dönemin karakterini yalnızca askeri paktlar değil; kritik tedarik zincirlerinin kontrolü, savunma teknolojileri, siber güvenlik ve enerji hatları gibi yeni nesil güç unsurları belirliyor. İşte bu stratejik kırılma noktasında, Türk dünyası küresel denklemin tam merkezinde, vazgeçilmez bir ağırlık merkezi olarak konumlanmaktadır.

Güvenlik çalışmaları ve uluslararası ilişkiler disiplinine odaklanan biri olarak; Orta Koridorun kazandığı hayati önemi, Türkistan coğrafyasındaki derinleşen askeri ve ekonomik entegrasyonu ve Macaristan'ın Avrupa'daki pozisyonu ve değişen siyasi ekosistemi ile Türk dünyası arasında inşa ettiği stratejik köprüyü yakından takip ediyorum. Tüm bu dinamikler bize net bir gerçeği gösteriyor: Türk devletleri, tarihsel ve kültürel bağlarını somut bir jeopolitik akla dönüştürerek dünya siyasetinde aktif birer aktör haline gelmiştir.

Uluslararası sistemdeki bu dönüşümün ortasında TÜRKAS; sizler için yalnızca küresel meselelerin tartışıldığı bir simülasyon değil, geleceğin stratejik düşünce yapısını ve diplomatik kararlarını bugünden inşa eden entelektüel bir platformdur. Bu yılki platformumuzun, lise gençliğine dış politikanın teorik sınırlarını aşan derinlikli bir vizyon kazandıracağına, Türk dünyasının küresel sistemdeki yeni yönelimlerini doğru okuyabilen analitik bir zemin sunacağına ve sizleri yarının dünyasına hazırlayan seçkin bir akademik ortam yaratacağına olan inancım tamdır.

Saygılarımla,

Alperen Çelik

Kıymetli katılımcılar,

Türk dünyasının ortak mirasını yaşatmak, kültürel bağlarımızı güçlendirmek ve diplomasiyi genç nesillerle buluşturmak amacıyla bir araya geldiğimiz bu anlamlı organizasyona hepiniz hoş geldiniz. Ortak dil, tarih ve değerlerle yoğrulmuş, diplomatik yöntemler ile bir araya getirilmiş konferansımızda işleyeceğimiz konular ile göreceğiz ki, Türk gençliği olarak bizler, sadece geçmişin mirasını taşımakla kalmıyor, aynı zamanda ortak bir gelecek inşa etmenin sorumluluğunu da omuzlarımızda taşıyoruz.

Bunun bilinciyle Türk gençliği olarak, Türk dünyasının bilimden sanata, teknolojiden diplomasiye uzanan geniş potansiyelini keşfetmek, köklü geçmişimizden aldığımız kuvvet ile güçlü bir gelecek inşa etmek ve ortak yarınlarımızı şekillendirmek, en kıymetli görevlerimizdendir. Bu amaç doğrultusunda, Türk Devletleri Asamblesi Simülasyonu'nun sizlere yalnızca diplomatik bir ortam sunmakla kalmayıp, aynı zamanda ufuk açıcı bir tecrübe olmasını umuyor, sizleri ve konferansımıza katacağınız enerji, diplomasi ve vizyonu görmeyi dört gözle bekliyorum.

Türk dünyasının geleceğini birlikte şekillendirdiğimiz bu yolculukta sizleri görmekten büyük onur duyuyorum. Hepiniz hoş geldiniz.

Saygılarımla,

Kerem Berber

Komisyon Sekreterlerinin Mesajı

Değerli Katılımcılar,

TÜRKAS'26 Ekonomik İşbirliği Komisyonunda sizleri ağırlamaktan büyük memnuniyet duyuyoruz. Komisyonumuzda çok önemli olan “Türk Devletleri Arasında Ortak Ödeme Sistemlerinin Geliştirilmesi ve Üçüncü Para Birimlerine Bağımlılığın Azaltılması Yoluyla Bölgesel Ekonomik Egemenliğin Güçlendirilmesi” gündem maddesini ele alacağız.

Öncelikle bize bu komiteyi gerçekleştirme imkanı sundukları için etkinlik koordinatörlerine şükranlarımızı sunuyoruz. Ardından, bu konferansın gerçekleşmesinde emeği geçen tüm akademik ekibe ve organizasyon ekibine de teşekkürlerimizi iletiyoruz.

Türk devletleri arasında yıllardan beri süregelen ekonomik ilişkiler bulunmakta. Aynı zamanda ekonomik bağımsızlık ve bölgenin ekonomik egemenliğinin güçlendirilmesi için birçok çalışma yürütülüyor. Benzeri çalışmaların uygulamaya konması, ortak ödeme sistemlerinin bulunması ve Türk devletleri arasında ticaretin geliştirilmesi siyasi açıdan da büyük önem taşımakta.

Komisyonumuzda, gerçeğe yakın bir uluslararası tartışma ortamını simüle ederek sizlere ekonomi ve uluslararası politika üzerinde fikirlerinizi paylaşabileceğiniz ve tartışmalarınız sonucunda da güncel sorunlara çözümler sunmanızı bekliyoruz. Sizlerle görüşmek için sabırsızlıkla bekliyoruz.

Saygılarımızla,
Komisyon Sekreterleri

Ekonomik İş Birliği Komisyonun Tanıtımı

Ekonomik İş Birliği Komisyonu, Türk Devletleri Teşkilatının 2. iş birliği komisyonu olarak 2009 yılında temelleri atılmıştır. Ticaret, yatırım, finans, enerji, ulaştırma ve dijital ekonomi gibi alanlarda ortak politikalar geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlayan bir komisyon olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Kuruluşundan bu yana, başta Türk Devletleri arasındaki ekonomik iş birliği olmak üzere üyelerinin dünyanın geri kalanıyla olan ekonomik bağlarına büyük önem vermektedir. Karşılıklı fayda sağlayan ekonomik iş birliği, Türk Devletleri arası ticaretin geliştirilmesi ve KOBİ'lerin geliştirilmesi yoluyla ekonomik çeşitliliğin teşvik edilmesi, Türk iş birliğinin bir bütün olarak sağlam temelini ve özünü oluşturmaktadır.

Güncel olarak komisyon, Türk Devletleri arası ekonomik entegrasyonların sağlamlaştırılmasını hedeflemektedir. Bunun için özellikle bölgesel ticaret hacminin artırılması, ulaştırma ve lojistik ağlarının geliştirilmesi, yatırım iş birliklerinin desteklenmesi ve ekonomik koordinasyonun güçlendirilmesi üzerine 500 milyon ABD doları başlangıç sermayesi ile Türk Yatırım Fonunun kurulması gibi çeşitli projeler ve toplantılar gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen projeler sayesinde üye devletlerin ticaret hacmi son yıllarda 40 milyar ABD dolarına kadar ulaşmıştır.

Sekreteryaya, üye devletlerin Ekonomi Bakanlıkları ve diğer ilgili kurumlarla yakın iş birliği içinde, çeşitli konularda düzenli olarak eğitim ve bilgi paylaşımı programları düzenlemekte, yatırımcılar ve iş adamları için teknik ziyaretler organize etmekte, üye devletlerin özel sektör temsilcilerini düzenli olarak bir araya getirmekte ve üyeler arasındaki ekonomik bağları daha da güçlendirmek amacıyla İş Forumları, Türk Ticaret ve Sanayi Odası (TTSO) toplantıları ve iş adamları için yuvarlak masa toplantıları düzenlemektedir.

Gündem Maddesi: *Türk Devletleri Arasında Ortak Ödeme Sistemlerinin Geliştirilmesi ve Üçüncü Para Birimlerine Bağımlılığın Azaltılması Yoluyla Bölgesel Ekonomik Egemenliğin Güçlendirilmesi*

Gündem Maddesinin Tanıtımı

Ticaretin ve para birimlerine olan bağılıklar; küresel arz-talep dengesi, merkez bankası politikaları, enflasyon oranları ve uluslararası ticaret hacmine göre şekillenir. Bu mekanizma, bir ülkenin para politikasının diğer ekonomileri nasıl etkilediğini belirleyen parite kavramı üzerinden işler. Bu düzen üzerine şu an güncel olarak en sık kullanılan para birimlerinin başında ABD doları ve Euro gelmektedir. Özellikle ABD doları; enerji, ticaret ve rezervler üzerinde dominant bir rol üstlenmektedir. Son zamanlarda yayımlanan verilere göre uluslararası ticaretlerin %80'i, küresel rezervlerin %58'i ABD doları üzerinden kullanılmaktadır. Bu sebepten ötürü devletler, ticaretlerinin yüksek bir oranını üçüncü para birimleri üzerinden

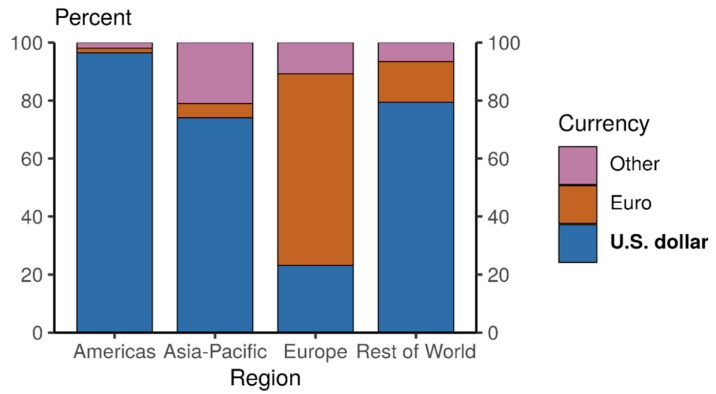
gerçekleştirerek bağımlı konuma düşmektedir. Bunun sonucunda devletler kendi para birimlerinde amortisman ile yüzleşir. Aynı zamanda üçüncü para birimlerinin dalgalanmaları birçok devleti etkileyerek işlem maliyetlerinin artması, finans sistemlerinin daha kırılgan hâle gelmesi gibi sonuçlarla devletleri otarşıye iter. Otarşıye geçmiş devletler başta ekonomik bağımsızlıklarını sağlamlaştırdıklarını

gözlemleseler bile uzun dönemde küresel ticaretin daralması, üretim maliyetlerinin artması, teknoloji gelişimlerinin yavaşlaması, kaynakların verimsiz kullanılması ve küresel ekonomik kutuplaşmalar gibi sonuçlara sebep olabilir.

Uluslararası ticaretlerin yoğun bir kısmı SWIFT gibi ödeme sistemleriyle gerçekleştirilmektedir. Bu ödeme sistemleri ile günde 40 milyondan fazla finansal mesaj gönderimi yapılmaktadır. Ancak sistematik ödeme sistemlerinin kullanılması, yoğun kullanılan bir para birimi gibi dış mekanizmalara daha bağımlı hâle getirerek benzer ekonomik ve siyasi gerilimlere yol açabilmektedir. Bir devletin uluslararası ödeme sistemlerinden çıkarılması da finansal işlemlerinin kısıtlanması veya rezerv para birimlerine erişiminin sınırlandırılması; dış ticaret faaliyetlerinin yavaşlamasına, yatırım akışlarının azalmasına ve ekonomik istikrarın olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir.

Buna rağmen son yıllarda Türk devletleri arasında ekonomik ilişkiler ciddi derecede güçlenmeler yaşamıştır. Günümüzde Ekonomik İş Birliği Komisyonunun üye devletlerinin toplam ekonomik büyümleri 2 trilyon ABD dolarının ötesine geçerken ticaret hacmi de 40 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Ancak gerçekleştirilen projeler ve yatırımlara rağmen üye devletlerin uluslararası ticaretinin büyük bir kısmı hâlâ ABD doları ve Euro üzerinden

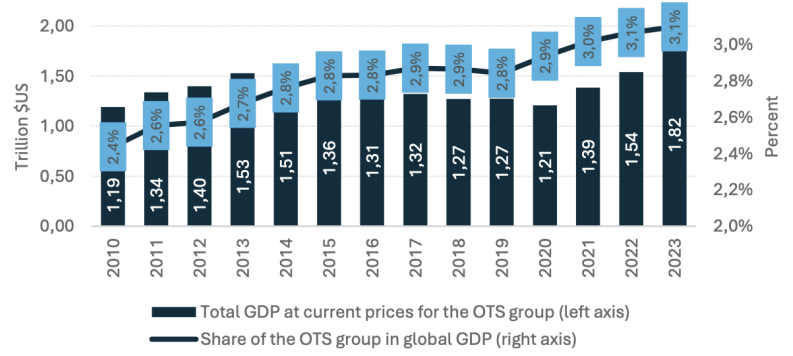
Figure 7. Share of export invoicing

Note: Average annual currency composition of export invoicing, where data are available. Data extend from 1999 through 2019. Regions are those defined by the IMF. Legend entries appear in graph order from top to bottom. The value for Europe includes within-euro area trade.
Source: IMF Direction of Trade; Central Bank of the Republic of China; Boz et al. (2020); Board staff calculations.
Accessible version

gerçekleştirilmektedir. Bu sebepten ötürü birçok ülke alternatif finansal sistemler üreterek üçüncü para birimlerine olan bağılıklarını azaltmaya başlamışlardır. Bunlara örnek olarak Çin Halk Cumhuriyeti'nin sistemi olan ve 100'den fazla ülkede kullanımda olan CIPS gösterilebilir. Rusya Federasyonunun SPFS sistemi de örnek gösterilebilirken son zamanlarda devlete olan yaptırımlardan ötürü kullanımı oldukça azalmıştır. Bu durum, küresel ödeme sistemlerinin de aynı para birimlerinde olduğu gibi oldukça kırılgan olduğunu göstermektedir. Özellikle jeopolitik gerilimler, uluslararası baskılar veya yaptırımlar bu sistemlerin kullanılabilirliğini ve güvenilirliğini doğrudan etkiler.

Figure I.1: Total GDP of the OTS group and its share in global GDP (trillion \$US at current prices and percent)

Source: World Bank, World Development Indicators; IMF, World Economic Outlook, April 2024 update; TRNC Statistical Institute; 2023 GDP value for TRNC is an estimation.

Note: All OTS member states and observers are included. The share in the global GDP is expressed in percent of world GDP in PPP dollars.

Bu tarz sebeplerden ötürü Türk Devletlerinin ortak ödeme sistemlerini ekonomilerine entegre etmesi, yerel para birimlerinin teşvik edilmesi, işlem ücretlerinin göreceli derecede sınırlandırılması ve ticaret anlaşmalarının sağlamlaştırılması; üçüncü para birimlerine ve kırılgan ödeme sistemlerine olan bağılıkları azaltmak için büyük önem taşımaktadır. Bu aksiyonlar, ekonominin güçlendirilmesinin yanında uzun dönemde sürdürülebilirliği güçlendirir. Ancak ortak ödeme sistemlerinin geliştirilmesi; siber saldırılar, enflasyonun destabilize edilmesi, bir ülkenin krizinin diğer devletleri de etkilemesi gibi farklı ekonomik krizleri ve siyasi sarsıntıları da beraberinde getirebilir. Bu yüzden Ekonomik İş Birliği Komisyonunun üye devletleri, para birimlerine olan bağılıklarını azaltmak için ortak ödeme sistemlerini geliştirirken aynı zamanda bu sistemlerin getirebileceği tehlikeleri de değerlendirmesi gerekmektedir.

Önemli Terimler ve Tanımlar

Değer kaybı: Bir para biriminin diğer para birimleri karşısında değer kaybetmesini ifade eder. Yüksek enflasyon, ekonomik krizler, siyasi istikrarsızlık, sermaye çıkışları veya piyasa beklentilerindeki değişiklikler bu durumu sıklıkla ortaya çıkarır. Bir para biriminin değer kaybetmesi, ithal malları daha pahalı hale getirebilirken, ihraç edilen mallar küresel pazarlarda daha rekabetçi hale gelebilir. Sonuç olarak, değer kaybı hem iyi hem de kötü ekonomik sonuçlara yol açabilir.

Parite: İki farklı para birimi arasındaki değer oranını ifade eder. Bir döviz kuru örneği, bir ABD dolarının kaç Türk lirası veya avroya karşılık geldiğini belirleyen orandır. Uluslararası ticaretle uğraşan hükümetler, şirketler ve yatırımcılar, döviz kuru dalgalanmalarını çok önemserler. Bunun nedeni, döviz kurlarındaki değişikliklerin ekonomik büyümeyi, yatırım kararlarını ve ticareti doğrudan etkileyebilmesidir.

Rezerv Para Birimi: Uluslararası işlemlerde yaygın olarak kullanılan para birimi, merkez bankaları ve uluslararası finans kurumları tarafından rezerv olarak tutulur. Rezerv para birimleri genellikle ekonomik açıdan güçlü, siyasi açıdan istikrarlı ve küresel ticarete etkili olan ülkelere aittir. Günümüzde ABD doları küresel rezervlerin çoğunluğunu oluştururken, euro da önemli rezerv para birimleri arasındadır. Rezerv para birimi statüsü, bir devlete önemli siyasi ve ekonomik faydalar sağlayabilir.

Ekonomik egemenlik: Bir devletin başka devletlerin veya uluslararası kuruluşlar tarafından baskı altında kalmadan ekonomik kararlar alma yeteneğidir. Para politikaları, faiz oranları, ticaret politikaları ve yatırım stratejileri, güçlü ekonomik egemenliğe sahip devletler tarafından daha özgürce belirlenebilir. Tersine, dış finansmana veya yabancı para birimlerine aşırı güven, ekonomik egemenliğin zayıflamasına yol açabilir.

Ekonomik Entegrasyon: Ekonomik ilişkileri ve ekonomik faaliyetleri birbirine daha yakın hale getirme süreci, ekonomik entegrasyon olarak bilinir. Ekonomik entegrasyon, ortak pazarlar, gümrük birlikleri, serbest ticaret anlaşmaları ve ortak para birimlerini içerir. Yatırımlar ve ticaret hacmi, ekonomik entegrasyon nedeniyle artabilir ve aynı zamanda ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılığı da artırabilir.

Otarşi: Bir devletin ekonomik olarak kendi kendine yetmeyi ve dış ticarete bağımlılığını azaltmayı amaçlayan bir ekonomik yaklaşımdır. Otonom politikalar kısa vadede ekonomik bağımsızlığı artırabilir, ancak uzun vadede teknolojik ilerlemenin yavaşlaması, üretim maliyetlerinin artması ve ekonomik verimliliğin azalması gibi sonuçlara yol açabilir. Ekonomik olarak tamamen bağımsız olan ülkeler şu anda çok az sayıdadır.

Neoliberalizm: Özelleştirmeyi, uluslararası ticareti ve devlet müdahalesini azaltmayı ve serbest piyasa mekanizmalarını güçlendirmeyi savunan bir ekonomik teoridir. Özellikle 1980'lerden itibaren birçok ülke tarafından uygulanmaya başlandı ve küreselleşmenin hızlanmasını sağladı. Neoliberal politikaların savunucuları, bu politikaların ekonomik

büyümeyi teşvik ettiğini savunurken, eleştirenler ise bu politikaların gelir eşitsizliklerini daha da artırabileceğini iddia ediyor.

Finansal İstikrar: Bir ülkenin finansal sisteminin ekonomik şoklara rağmen işlevini sürdürme yeteneğidir. Finansal istikrar, bankaların, ödeme sistemlerinin ve finansal piyasaların sorunsuz çalışmasını içerir. Finansal istikrarın bozulması, ekonomik krizlere, işsizliğin artmasına ve yatırımcı güveninin azalmasına neden olabilir.

Sınır Ötesi Ödemeler: Farklı ülkelerden bireyler, işletmeler veya kuruluşlar arasındaki para transferlerini içerir. Ödemeler, genellikle bankalar veya özel ödeme sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilir ve uluslararası ticaretin önemli bir parçasıdır. Günümüzde, birçok hükümet ve uluslararası organizasyon, sınır ötesi ödemeleri güvenli, hızlı ve ucuz hale getirmek için çaba göstermektedir.

Döngüsel İşsizlik: Ekonomik durgunluk dönemlerinde toplam talebin azalması, döngüsel işsizlik olarak bilinir. Bu tür işsizliğin başlıca nedeni, maliyetleri düşürmek için üretimi azaltan ve çalışanlarını işten çıkaran şirketlerdir. Döngüsel işsizlik oranları genellikle ekonomi yeniden büyümeye başladığında düşer.

Gündemin Tarihçesi

Ortak ödeme sistemlerinin, ekonomik bağımsızlığın ve üçüncü para birimlerine bağımlılıkların yaklaşık 150 yıllık bir tarihçesi bulunmaktadır. Özellikle uluslararası ilişkilerin güçlenmesiyle birlikte ticaretin güçlenmesi için birçok ekonomik sistem geliştirilmiştir. Ancak bu sistemlerin tek bir dominant devlet üzerine çevrelenmeye başlamasıyla birlikte bağımlılık ve ekonomik egemenlik sorunları gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Örneklerden ilki, 19. yüzyılın sonlarına doğru popülerleşen Altın Standardı Sistemi'dir. Sistem ile para birimleri ölçülü altına sabitlenmiş ve bu sayede uluslararası ticaretin yaratabileceği döviz kurlarının tehlikeleri azaltılmıştır. Sanayi Devrimi ile kullanımı en yüksek oranlara çıkmıştır. Özellikle ABD ve Avrupa devletleri arasındaki ticarete önemli rol oynamıştır. Ancak merkantilist ekonomisiyle eşleşebilen bu ticaret sistemi, çoğu zaman ülkelerin ekonomik büyümeleri sahip oldukları altın rezervleriyle sınırlı kaldığı için devletlerin para kullanımını yavaşlatmıştı. I. Dünya Savaşı'nın ardından devletler, savaşın yarattığı yıkımdan toparlanmak için harcamalarını artırmaya başlayarak bu sistemden çıkmak durumunda kaldılar. Özellikle 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran ile Altın Standardı Sistemi neredeyse tamamen kullanımdan çıktı.

Benzer durum, II. Dünya Savaşı'nın bitiminde de görülmüştür. Avrupa'daki önem taşıyan birçok sanayi neredeyse tamamen yıkılmış ve ciddi finansal krizlere zemin

hazırlamıştır. Bu sorunların çözümü için ABD öncülüğünde 44 ülkenin katıldığı Bretton Woods Konferansı düzenlenmiştir. Konferansın sonunda modern uluslararası ticaretin temelleri sayılabilecek kararlar alınmıştır. Kararlardan bir tanesi de ABD dolarının altına sabitlenmesi ve diğer para birimlerinin de ABD dolarına sabitlenmesi olmuştur. Bu sayede doların günümüzün en geniş çapta kullanılan para birimi olmasının temelleri atılmıştır. Bretton Woods Konferansı'ndan ayrıca Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası kurulmuştur. Döviz kurlarındaki dalgalanmaları engellemek ve ülkelere finansal destekte bulunmak amacıyla kurulan IMF ve yeniden yapılanma ve kalkınma projelerini hayata geçiren Dünya Bankası, günümüzün en önemli uluslararası kuruluşlarından iki tanesi olmuştur. Bu kararlar sayesinde uluslararası ticaret hacminde artışlar gözlenmiştir. Ancak 1960'lı yılların sonuna yaklaşılmaya birlikte bu sistemin de bazı aksilikleri gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Soğuk Savaş ve özellikle Viyana İç Savaşı ile birlikte ABD'nin artan borçları sistemin sürdürülebilirliğine zarar vermiştir. Doların hızlı artışının yanında altın artışının yetersiz kalması, 1971 yılında ABD Başkanı Richard Nixon'ın doların altına sabitlenme sistemini askıya almasıyla, Nixon Shock olarak da bilinen karar sonucunda konferansta alınan kararların fiilen sona ermesine neden olmuştur.

Bretton Woods Konferansı'nın kararlarından geri adım atılmasına rağmen dolar, hâlâ enerji sektöründe temel para birimi olarak kullanılması gibi çeşitli sebeplerden ötürü küresel çaptaki dominantlığını korumaya devam etmiştir. Petrodolar Sistemi ile petrol ihracatının dolar üzerinden yapılmasının kararlaştırılmasıyla doların gücü daha da artmıştır. Aynı zamanda uluslararası ticaretin de artmasıyla bankalar arası ödemelerin hızla artması, dönemin güncel bankacılık sistemlerinin standartlaştırılmamış olması ve iletişimin yetersiz kalması; işlemlerin yavaşlamasına ve olası tehlikelerin artmasına sebep olmuştur. Bu sorunları çözmek amacıyla 1973 yılında Belçika merkezli olan Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT) kurulmuştur. SWIFT, doğrudan para transferlerini yöneten bir kuruluş olmasının yerine, bankalar ve benzer sistemler arası güvenli ve standartlaşmış iletişimi güçlendiren bir kuruluş olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu sayede ödeme talimatları ve benzer finansal bilgilerin iletimi güvence altına alınmıştır. Akabinde SWIFT'in kullanım alanı hızlı bir şekilde genişlemiş ve uluslararası ticaretin temel taşlarından biri hâline gelmiştir. Güncel olarak 200'den fazla ülke SWIFT'i aktif şekilde kullanmakta ve günde 40 milyondan fazla finansal mesaj iletimini yönetmektedir. Ticaretin genişlemesiyle bankalar, şirketler ve devletler belirli bir para birimine bağlanmasının yanında belirli finansal altyapılara da bağlanmaya başlamışlardır. 1990'lı yıllara ulaşıldığında bu bağlanmalar ciddi derecede derinleşmiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılışı ile yeni kurulan birçok devlet de bahsedilen ekonomik sistemlere entegre olmaya çalışmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti de ekonomik reformları artırarak tarihte görülmemiş bir sıçrayış yaşamıştır. Aynı zamanda Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte uluslararası ilişkiler yeni bir seviyeye gelerek ticaret sadece mal ve hizmet takasından çıkarak sermaye iletimleri ve uluslararası yatırımlarda artış göstermiştir. Artan neoliberal ekonomik politikalar ile birlikte devlet müdahalelerinin azalması, serbest piyasanın artması ve özelleştirmenin artmasıyla birlikte küresel bağlantı artmış ve ülkelerin rezervlere ve uluslararası para sistemlerine bağlılıkları ciddi derecede artmıştır. Bunun sonucunda artık bir

ülkede yaşanan ekonomik kriz birçok bölgeye sıçrayarak birden fazla ulusu etkilemeye başlamıştır. Bu soruna en kritik örneklerden bir tanesi 1997 Asya Finans Krizi'dir. Tayland'da başlayan bu kriz çok kısa bir sürede Endonezya, Güney Kore, Malezya ve Asya kıtasındaki birçok ülkeye yayılmıştır. Ulusların kendi para birimlerinin değerlerinin azalması ve bankacılık sektörünün zayıflaması yatırımcıların geri çekilmesine sebep olmuştur. Sonucunda birçok ülke daralmaya girmiştir. Kriz boyunca bazı ülkelerin para birimleri %50'den fazla amortismanla uğramış, milyonlarca insan işsiz kalarak konjonktürel işsizlik oranları ciddi seviyelere ulaşmıştır. Kriz sonrası birçok devlet kendi uluslarını korumak için döviz rezervlerini artırmaya ve alternatif ekonomik politikalar aramaya başlamıştır.

1990'lı yılların sonuna gelindiğinde Euro'nun ortaya çıkmasıyla uluslararası para sistemleri de ciddi değişiklikler yaşamıştır. Avrupa Birliği'ne üye olan devletlerin ortak kullanmaya başladığı bu para birimi, 2002'de tam fiziksel kullanıma girerek II. Dünya Savaşı'ndan beri baskın olan ABD dolarına karşı ilk defa büyük bir rezerv para birimi oluşturmuştur. Euro ile eskiden ABD doları üzerinden işlenen bazı ticaretler Euro'ya dönüştürülmüştür ve Avrupalı devletler arası ticaret kolaylaştırılmıştır. Ancak Euro Bölgesi'nde farklı ekonomik yapılar sahip devletlerin ortak finansal mekanizmaları kullanması zaman zaman ekonomik koordinasyon sorunlarına yol açabilmiştir. 2001 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dünya Ticaret Örgütü'ne katılmasıyla birlikte uluslararası ticaret hacimleri de ciddi derecede genişlemiştir. Çin'in yaşadığı ekonomik gelişmeler neredeyse bütün ülkelerin ticari ağlarını etkilemiştir. Ancak ABD doları yine de ticaretteki en sık kullanılan para birimi olarak kalmaya devam etmiştir.

Ekonomik gelişmeler her ne kadar hız kazanıyor olsa bile sistemin kırılganlığı da artış göstermiştir. Örneğin 2008 Küresel Finans Krizi ile ABD'deki bankaların verdiği yüksek krediler zamanla geri ödenememiş ve finansal sistemler hasar görmüştür. Bu sorun, 2008 yılında yatırım bankası Lehman Brothers'ın iflası ile ciddi seviyelere ulaşmıştır. Bankalar arası güvenin uzun süre boyunca hiç olmadığı kadar düştüğü, kredilerin azaldığı ve yatırımcıların çekildiği bu süreç küresel çapta ekonomik daralmalara yol açmıştır. ABD'de başlayıp ardından Avrupa'ya ve sonrasında bütün dünyaya yayılan ve bazı ülkelerin tarihlerindeki en ağır ekonomik krizlerden birine sebep olan bu kriz, sistemlerin kırılganlığını bir kere daha kanıtlamıştır. Kriz sonrası bazı devletler uluslararası ortak ödeme sistemlerinin yarattığı bağımlılıklardan uzaklaşmak için tekrardan alternatif politikalar arayışına girmiş, özellikle güçlü ekonomilere sahip bazı ülkeler (Çin, Hindistan, Brezilya ve Rusya) küresel ekonomide söz sahibi olabilmek için BRICS'in oluşumunu temellendirmişlerdir.

BRICS'in oluşumu yalnızca ticaret hacmini etkilememiş, aynı zamanda ABD dolarına karşı alternatif bir mekanizma için atılımlarda bulunmuştur. Yerel para birimleriyle ticaret, yeni kalkınma bankalarının kurulması ve alternatif ödeme sistemleri gibi fikirler bu dönemde daha sık gündeme gelmiştir. Bu gelişmeler kısa dönemde etkisi çok görülemediği olsa bile uzun zamanda farklı finansal altyapı fikirlerinin temellerini atmıştır. 2008 krizinin sonucunda ülkeler, ekonomilerini geliştirmeyi hedeflemenin yanında dayanıklılıkları hakkında da endişe duymaya başlamıştır.

2010'lu yıllara ulaşıldığında uluslararası ekonomik sistemler, siyasi gerilimler, çatışmalar vb. jeopolitik olaylardan da etkilenmeye başlamıştır. Bu gerilimlerde ekonomi yalnızca bir ticaret aracı olmasının yanında stratejik bir araç da olmaya başlamıştır. Örneğin 2014 yılında Kırım Krizi ile birlikte Rusya Federasyonu'na Kırım'ın ilhakından dolayı büyük ekonomik yaptırımlar uygulanmıştır. Bu sebepten ötürü Rus politikacılar, SWIFT'ten çıkarılma ihtimaline karşı SPFS'yi (System for Transfer of Financial Messages) kurmuştur. SWIFT sistemine alternatif olarak kurulan SPFS, başlangıçta kısıtlı alanda kullanılmış olsa bile ilerleyen zamanlarda yaygınlaşmıştır. Benzer şekilde Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik gücünü güçlendirmek ve dolara alternatif sistemler oluşturmak amacıyla yeni mekanizmaların geliştirilmesine başlanmıştır. Sonucunda da Cross-Border Interbank Payment System (CIPS) ortaya çıkmıştır. 100'den fazla ülke tarafından kullanılmasıyla Çin yuanı güç kazanmış, SWIFT'in yerini alamamış olsa bile uluslararası ekonomik sistemlerde çeşitlendirmenin ilk güçlü atılımlarından biri olmuştur. BRICS de bu süreç boyunca alternatif mekanizmaları artırmaya yönelik projeler geliştirmiştir. 2014 yılında kurulan Yeni Kalkınma Bankası bu duruma örneklerden biridir.

2022 yılında Rusya-Ukrayna savaşının başlaması ile alternatif ekonomik mekanizmalar büyük bir tartışma konusu olmuştur. Rusya'ya büyük çapta ekonomik yaptırımlar uygulanarak bazı Rus bankaları SWIFT'ten çıkarılmış ve Rusya Merkez Bankası'nın döviz rezervleri dondurulmuştur. Bu süreç birçok ulus tarafından yakından takibe alınmıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, ekonomik yaptırımların zararlarına şahit olarak yeni önlemler almaya başlamış ve ulusal egemenlik ile ekonomi sorunları tartışmaya açılmıştır. Aynı zamanda hızla gelişen teknolojiler uluslararası ödeme sistemlerini de etkilemeye başlamıştır. Finansal teknoloji sektörünün büyümesi, dijital ödeme yöntemlerinin yaygınlaşması ve blokzincir teknolojilerinin gelişmesi, geleneksel finans sistemlerine alternatif oluşturabilecek yeni araçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Örnek olarak merkez bankası dijital para birimleri (Central Bank Digital Currencies – CBDC) önem kazanmıştır.

Merkez bankası dijital para birimleri, devletler tarafından ihraç edilen ve merkez bankalarının güvencesi altında bulunan dijital para türleri olarak tanımlanmaktadır. ABD doları baskınlığını sürdürürken Çin'in gelişen yuanı, Avrupa Birliği'nin yaygınlaştırmaya çalıştığı Euro ve birçok Asya ülkesi de kendi atılımlarını yaygınlaştırmaya çalışmıştır. Bu atılımların uzun dönemde sınır ötesi ödemeleri daha hızlı ve güvenli hâle getireceği düşünülmektedir. Devamında bu atılımlar ile ortak yatırım fonları, bölgesel ödeme sistemleri, yerel para birimleriyle ticaret ve finansal koordinasyon gibi projeler artırılmıştır.

Türk devletlerinin ekonomik iş birlikleri de bu yeniliklerden oldukça etkilenmiştir. Özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından yeni kurulan Türk devletleri ile Türkiye arasında ciddi ekonomik iş birlikleri gerçekleştirilmiştir. Bu iş birliklerinden bir tanesi de Türk Devletleri Teşkilatı adını alan bu yapıdır.

Sonuç olarak, büyük ödeme sistemlerine ve yabancı para birimlerine olan bağımlılığı azaltma çabaları zamanla büyük önem kazanmıştır. Bu dönüşüm Bretton Woods Sistemi ile başlamış ve küreselleşmeyle birlikte hız kazanmıştır. Ardından 2008 Finansal Krizi gelmiş,

bunu da Rusya-Ukrayna çatışması nedeniyle uygulanan yaptırımlar izlemiştir. Buna yeni ödeme yöntemlerinin ve dijital paranın yükselişini de eklediğinizde, bu konunun günümüzde ne kadar karmaşık hâle geldiğini görebilirsiniz. Bu konu; ekonomi, siyaset, teknoloji ve stratejiyi bir araya getirmektedir. Ayrıca Türk devletlerinin kendi ödeme sistemlerini oluşturma çabaları, bu küresel değişimin bölgesel düzeyde nasıl yansıdığını göstermektedir.

Geçmişteki Aksiyonlar

Çin Halk Cumhuriyeti

Çin, güncel olarak ABD dolarına olan bağımlılığa karşı en çok mücadele eden ülkelerden biridir. Bu hedefine ulaşmak için son 20 yıldır birçok atılımda bulunmuştur. Bunlardan en popüler örneklerden biri, 2015 yılında Cross-Border Interbank Payment System (CIPS) ödeme sistemine geçiş yapmasıdır. CIPS, sınır ötesi işlemlerde Çin yuanının kullanımını kolaylaştırmayı amaçlayan bir sistemdir ve güncel olarak 100'den fazla ülkede kullanılmaya başlanmıştır. Bir başka örnek ise dijital yuan (e-CNY) projeleridir. Çin, bu projeler sayesinde uluslararası ticaret hacmini pilot uygulamalar aracılığıyla artırmayı hedeflemektedir. BRICS'in bir parçası olan Çin Halk Cumhuriyeti, aynı zamanda yerel para birimlerinin kullanımını ve farklı finansal mekanizmaların geliştirilmesini de desteklemektedir.

Rusya Federasyonu

Özellikle 2014 yılında Kırım'ın ilhakı ile Rusya Federasyonu uluslararası ödeme sistemlerinde değişikliklere gitmiştir. Kırım Krizi'nden itibaren Rusya sürekli olarak finansal altyapısını değiştirme girişimlerinde bulunmuştur. Bunlardan biri de Rusya Merkez Bankası'nın geliştirdiği System for Transfer of Financial Messages (SPFS)'dir. SPFS ile finansal mesajlaşmalar artırılmış ve ödeme talimatları koordine edilmiştir. Ancak 2022 yılından itibaren Rusya'nın başlattığı Ukrayna Savaşı ile SPFS sistemi eski gücünü kaybetmiştir. Buna rağmen küresel alanda en önemli alternatif ödeme sistemlerinden biridir. Rusya ayrıca uluslararası ticarete ruble kullanımını artırmak için Çin ile yuan-ruble, Hindistan ile rupi-ruble ve İran gibi ülkelerle finansal iş birlikleri yapmıştır. Ayrıca ulusal ödeme sistemlerini geliştirmek için Rusya Ulusal Ödeme Kartı Sistemi'ni (NSPK) kullanarak Mir ödeme sistemini başlatmıştır.

Avrupa Birliği

Avrupa Birliği, ABD dolarından sonra en sık kullanılan para birimi olan Euro'yu 2002 yılında tam fiziksel kullanıma sokarak birliğe bağlı üye devletlerin kendi para birimlerini bırakmasını ve kıta genelinde kullanılan ortak bir para birimine geçilmesini sağlamıştır. Bu sayede ABD dolarına alternatif olarak kullanılabilcek, küresel çapta ticaretin yaklaşık %20'sini kapsayan bir para birimi tarihte ilk defa ön plana çıkmıştır. Bunun dışında AB, TARGET ve TARGET2 sistemlerini kurarak finansal işlemleri kolaylaştırmıştır. Ayrıca AB, 36 ülkede sınır ötesi para transferlerinin yerel transferlerle benzer maliyet ve hızda gerçekleştirilmesini mümkün hâle getiren Tek Euro Ödeme Alanı'nı (SEPA) kurmuştur. Bu tarz yenilikler sayesinde Avrupa Birliği, ABD doları her ne kadar hâlâ baskın para birimi olarak faaliyetlerini sürdürmeye devam etse bile devletlere güçlü alternatif sistemler sunmayı başarmıştır.

BRICS

Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika gibi ülkeleri içeren ve ABD dolarına karşı alternatif para birimlerinin teşviki amacıyla kurulan BRICS, birçok proje gerçekleştirmiştir. Bunlardan biri, 2014 yılında Yeni Kalkınma Bankası'nın (New Development Bank) kurulmasıdır. 50 milyar ABD doları başlangıç sermayesi ile kurulan banka, üye ülkelerin altyapı projelerini desteklemek amacıyla oluşturulmuştur. Aynı zamanda BRICS, birçok zirve düzenleyerek ticaretin artırılması ve alternatif ödeme sistemlerinin geliştirilmesi konularını gündeme getirmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri

II. Dünya Savaşı'ndan itibaren kurulan Bretton Woods Sistemi'nin öncüsü olmuştur. Bu sayede savaşın ardından Avrupa ve dünya genelinde yaşanan yıkımın onarılmasında en büyük desteği sağlamıştır. Bu sayede ABD doları uluslararası ticaretin merkezi konumuna yerleşmiştir. 1971 yılında Başkan Richard Nixon bu sistemi sonlandırmış olsa bile ABD doları, başta petrol ticareti olmak üzere enerji ticaretinde yaygın olarak kullanılması sebebiyle merkezi konumunu korumuştur. Bunun dışında ABD, uluslararası finansal yapının oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır. ABD'li finans kurumlarının üstlendiği rol, uluslararası bankacılığın gelişiminin yanı sıra uluslararası sermaye akışında ve uluslararası ödeme sistemlerinde de hayati öneme sahiptir. Ayrıca ABD, serbest ticarete yol açan çok taraflı ekonomik programlara ve uluslararası ticaret anlaşmalarına aktif olarak katılmaktadır. Son yıllarda ise ABD Merkez Bankası ve diğer finansal kurumların dijital ödeme teknolojileri

ve merkez bankası dijital para birimleri üzerine gerçekleştirdikleri araştırmalar ile teknoloji ve uluslararası finansı tek bir çatı altında toplamaya çalıştıkları görülmektedir.

Birleşik Arap Emirlikleri

Birleşik Arap Emirlikleri özellikle son 20 yıldır uluslararası ticaret ve finansal teknolojiler hakkında birçok atılımda bulunmuştur. Bu alışmalar içeresinde ülke, sınır ötesi ödeme işlemlerinin daha hızlı ve düşük maliyetli şekilde gerçekleştirme dşnesiyle farklı ülkeler ile iş birliği projelerine dahil olmuştur. Merkez bankası Çin, Hong Kong ve Tayland ile birlikte yürütülen mBridge projesine katılarak sınır ötesi ödemelerde dijital para teknolojilerinin kullanımı değerlendirilmiştir. Ayrıca BAE ve Hindistan 2023 yılında yerel para birimlerinin kullanımının teşvik edilmesi için çeşitli antlaşmalar imzalamıştır. Dubai Uluslararası Finans Merkezi (DIFC) ile Abu Dhabi Global Market (ADGM) gibi finansal teknolojiyi destekleyen bazı düzenlemeler aracılığıyla dijital finans alanındaki yatırımları teşvik etmeyi alışan BAE uluslararası ödeme sistemleri ve finansal inovasyon alanlarında gerçekleştirdiği önemli adımlar arasında gösterilmektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı

Türk Devletleri Teşkilatı, kurulduğu günden bu yana ye ülkeler arasında ekonomik entegrasyonu güçlendirmek amacıyla çeşitli faaliyetler yrtmştur. Bu bağlamda örgüt, düzenli olarak Devlet Başkanları Zirveleri, Ekonomi Bakanları Toplantıları ve iş Forumları düzenleyerek ticaret, yatırım, ulaştırma ve finans alanlarında iş birliğini teşvik etmeye çalışmaktadır. Ekonomik iş birliğini tesis etmek amacıyla atılan önemli adımlar arasında, 2023 yılında Türk Yatırım Fonu'nun kurulması yer almaktadır. 500 milyon ABD doları başlangıç sermayesine sahip olan fonun temel amacı, ye ülkeler arasında ortak yatırımlara katkıda bulunmaktır. Ayrıca Türk Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (TCCI) aracılığıyla iş dünyası temsilcilerini bir araya getirme çabaları da gösterilmiştir. Teşkilat aynı zamanda Orta Koridor'u geliştirmek, gümrük işlemlerini kolaylaştırmak ve ulaşım bağlantılarını iyileştirmek amacıyla bir dizi anlaşma yapmıştır. Bunun dışında mali iş birliği alanında, ye ülkelerin ticaretinde ulusal para birimlerinin kullanımının artırılması, bankacılık ittifakları ve ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi gibi konular birçok zirve ve bakanlar konferansında gündeme getirilmiştir. Ayrıca Türk Devletleri Teşkilatı tarafından ödeme sistemleri, dijital ekonomi ve fintech alanlarında iş birliği imknlarını değerlendirmek amacıyla ekonomik iş birliği konferansları düzenlenmiştir.

Güncel Durum

Günümüzde, ABD doları, küresel finans sisteminin temelini oluşturmaya devam etmektedir. Uluslararası ticaret işlemlerinde doların hakimiyeti ve dünya rezervlerinin yaklaşık %58'inin ABD doları cinsinden olması, küresel ekonomideki üstünlüğünün devam ettiğini göstermektedir. Ayrıca SWIFT, her gün milyonlarca finansal mesajın alışverişini mümkün kılarak ve 200'den fazla ülke ve bölgede hizmet sunarak küresel ödeme ağlarının vazgeçilmez bir unsuru olmaya devam etmektedir. Son zamanlarda, bazı hükümetler ve bölgesel kurumlar, mevcut finansal sistemle ilişkili riskleri azaltmak amacıyla yerel para birimlerinde ticareti kolaylaştırmaya ve alternatif ödeme kanalları oluşturmaya çalışmaktadır. Finansal egemenlik, ekonomik dayanıklılık ve ödeme sistemlerinin çeşitliliği, özellikle jeopolitik gerilimler, ekonomik yaptırımlar, döviz kuru dalgalanmaları ve küresel finansal krizler ışığında hükümetlerin ilgisini çekmiştir. Bununla birlikte, finansal teknolojilerdeki yenilikler ve dijital ekonomi, küresel ödeme sistemlerini derinden değiştirmektedir. Birçok hükümet, dijital para birimleri, dijital ödeme sistemleri ve blok zinciri tabanlı teknolojiler geliştirmektedir. Çin'in dijital yuani, AB'nin dijital avrosu ve çeşitli çok taraflı dijital ödeme projeleri bu dönüşümü hızlandırmıştır. Bununla birlikte, üçüncü taraf para birimlerine olan bağımlılığı azaltma ve yeni ödeme sistemleri oluşturma çabalarında bazı engeller ortaya çıkmıştır. Teknik altyapıdaki farklılıklar, siber güvenlik açıkları, merkez bankaları arasındaki yetersiz işbirliği, finansal kurallardaki tutarsızlıklar ve siyasi anlaşmazlıklar bu sürecin önündeki önemli engeller oluşturmaktadır. Bu nedenle, uluslararası toplum mevcut finansal sistemin bütünlüğünü korumak için daha kapsayıcı, çeşitlendirilmiş ve dayanıklı ödeme kanalları oluşturmaya çalışmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti

Çin güncel olarak hâlâ yuani ABD dolarına karşı alternatif bir para birimi olarak yaymaya çalışmakta ve Çin'in sınır ötesi ödeme sistemi olan CIPS, kullanım alanını genişletmeye devam etmektedir. Merkez Bankası'nın geliştirdiği dijital yuan (e-CNY) projesi, dünyanın en gelişmiş dijital para projelerinden biri olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Çin bunun dışında üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar ve özellikle BRICS ile iş birliklerini artırarak yerel para birimleriyle ticaretin yaygınlaşmasına ve alternatif ödeme mekanizmalarının geliştirilmesine önem vermektedir. Buna rağmen Çin yuanının uluslararası ticaretteki hacmi hâlen ABD doları ile kıyaslandığında geride kalmaktadır. Bu nedenle Çin açısından finansal altyapının geliştirilmesi, yuanın uluslararası kullanımının artırılması ve alternatif ödeme mekanizmalarının yaygınlaştırılması öncelikli hedefler arasında yer almaktadır.

Rusya Federasyonu

Güncel olarak Rusya, alternatif ödeme sistemlerini en çok destekleyen devletlerden bir tanesidir. Özellikle yerel para birimlerinin kullanımının artırılması ve uluslararası ödemelerde dolar yerine farklı para birimlerinin kullanımının yaygınlaştırılması, Rusya'nın ekonomik politikalarının önemli parçalarından biridir. Ayrıca Rusya, yürüttüğü ticari anlaşmalar ile ruble kullanımını yaygınlaştırmaktadır. Bunun yanında hükümeti, uluslararası ödeme sistemlerinin olası risklerini azaltmak amacıyla alternatif finansal altyapılar geliştirmektedir. Finansal egemenliği en önemli politikalarından biri olarak gören Rusya, günümüzde ödeme sistemlerinin geliştirilmesinde anahtar rol oynayan ülkelerden biri olarak değerlendirilmeye devam etmektedir.

Avrupa Birliği

Euro'nun günlük kullanımda yaygınlaşması ile Avrupa Birliği, ortak para birimi ve ortak ödeme sistemleri konusunda dünyanın en gelişmiş ekonomik entegrasyon örneklerinden birini oluşturmaktadır. Bunun dışında Tek Euro Ödeme Alanı (SEPA) ile üye devletler arası finansal işlemler hiç olmadığı kadar hızlı ve pratik hâle getirilmiştir. Güncel olarak AB, finansal entegrasyonun güçlendirilmesi için çalışmalarına devam etmektedir. Özellikle Avrupa Merkez Bankası tarafından öncülük edilen dijital euro projesi, dijital ödeme sistemleri alanında Avrupa'nın en önemli girişimlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. AB ayrıca finansal istikrarı korumaya, ödeme sistemlerinin güvenliğini artırmaya ve sınır ötesi işlemlerin daha verimli hâle getirilmesine önem vermektedir.

Amerika Birleşik Devletleri

ABD, 2026 itibariyle doların hâlâ en baskın para birimi olma özelliğini korumaktadır. Gerçekleştirmeye devam ettiği projeler ile uluslararası finans sisteminin merkezinde yer almaya devam etmektedir. Özellikle enerji ticareti, uluslararası yatırımlar devam etmektedir. Bunun dışında küresel finansal istikrarın korunması, uluslararası ödeme sistemlerinin güvenliği ve finansal piyasaların işleyişinin sürdürülmesi gibi konularda aktif rol oynamaya devam etmektedir. Son zamanlarda Federal Reserve ve diğer ABD'li kurumlar dijital ödeme teknolojilerine odaklanmaya da başlamışlardır. Günümüzde birçok devlet yerel para birimleriyle ticaret, alternatif ödeme sistemleri ve dijital finansal altyapılar üzerine çalışmalar yürütürken, ABD mevcut finansal sistemin güvenilirliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamlaştırmaya yönelik politikalarını da devam ettirmektedir.

BRICS

Günümüzde, BRICS üyesi ülkeler, uluslararası finans sisteminin daha dengeli ve eşitsiz bir şekilde düzenlenmesini savunmaktadır. Üye devletler, yerel para birimleriyle daha fazla ticaret yapmak ve uluslararası işlemlerde rezerv para birimlerine olan bağımlılıklarını azaltmak için çabalarını sürdürmektedir. Son yıllarda düzenlenen BRICS zirvelerinde, alternatif ödeme sistemleri, finansal entegrasyon ve ekonomik işbirliği başlıca tartışma konularıdır. BRICS'in Yeni Kalkınma Bankası, üye ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğini desteklemeye devam ederken, çeşitli projelerin finansmanına katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte, üye devletler arasında yerel para birimleriyle yapılan ticaret hacminin artırılmasına yönelik görüşmeler devam etmektedir ve finansal işbirliğini güçlendirecek yeni mekanizmalar incelenmektedir. Grup ayrıca, gelişmekte olan ülkelerin küresel ekonomik yönetim yapılarında daha fazla temsil edilmesini ve uluslararası finans sisteminin daha kapsayıcı hale getirilmesini savunmaktadır.

Türk Devletleri Teşkilatı

Devletleri Teşkilatı, devletler arasındaki ekonomik entegrasyonun derinleştirilmesini birincil hedeflerinden biri olarak takip etmektedir. Bu nedenle, daha ticaret hacmi, daha yatırım işbirliği, daha iyi ulaşım, and daha finansal koordinasyon için çeşitli girişimler yürülmektedir. Ekonomik dayanıklılık, işbirliği ve finansal entegrasyon, son yıllarda gerçekleştirilen zirvelerde daha fazla önem kazanmıştır. Teşkilat bünyesinde faaliyet gösteren Türk Yatırım Fonu, devletler arasındaki ekonomik işbirliğini desteklemeye devam ediyor ve ortak projelerin finansmanına katkıda bulunuyor. The coordination economy of geliştirilmesine, such as çalışmalar, teknik çalışma grupları, iş forumları, and ekonomi bakanları toplantıları aracılığıyla sürdürülmektedir. Devletleri arasındaki ticaret hacmi günümüzde de artmaya devam etmekle birlikte, işlemlerin büyük bir kısmı hala •çüncü para birimleri kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Sonuç olarak, yerel para birimleriyle ticaretin artırılması, finansal altyapıların geliştirilmesi ve ortak dödeme sistemlerinin değerlendirilmesi teşkilat için giderek daha fazla gündeme gelmektedir. Ayrıca devletler ayrıca dijital ekonomi, finansal teknolojiler, and sınır deme sistemleri alanlarında işbirliği fırsatlarını incelemeye devam ediyor. However, Devletleri Teşkilatı, ekonomik iş birliğinin yalnızca yatırım ve ticaret ile sınırlı olmayıp finansal entegrasyonun güçlendirilmesini de bölgesel ekonomik kalkınmanın önemli bir parañai olarak görmektedir.

Sonuç

Üçüncü taraf para birimlerine olan bağımlılığın azalmasıyla ve devletlerin ekonomik egemenliği, ulusal güvenlik ve uzun vadeli kalkınma planlarıyla bağlantılı olan tek tip ödeme sistemlerinin kurulmasıyla, bu gündem artık sadece ekonomik bir konu olmaktan çıkmıştır. Uluslararası finansal sistemler ve rezerv para birimleri tarihsel olarak dünya ekonomisini yönlendirmiştir. Bu sistem, uluslararası ticaretin artmasına ve dünya ekonomilerinin birbirine daha fazla bağımlı hale gelmesine rağmen, ulusal ekonomiler dış finansal sistemlere aşırı derecede bağımlı hale geldi.

Finansal işlemlerin çoğu belirli uluslararası ödeme kanalları üzerinden gerçekleşmektedir, uluslararası ticarete en yaygın para birimi ABD dolarıdır ve küresel rezervlerin çoğu dolar cinsindendir. Bu, uluslararası ticareti ve finansal işlemleri teşvik edebilir, ancak aynı zamanda yaptırımlara, ekonomik krizlere, jeopolitik gerilimlere ve finansal dalgalanmalara da neden olabilir. Çok sayıda ülke, son gelişmelere yanıt olarak ekonomik dayanıklılıklarını ve finansal özerkliklerini yeniden değerlendirdi.

Bu nedenle, Çin, Rusya, Avrupa Birliği, BRICS ve diğer bölgesel koalisyonlar, dijital finansal altyapılar, yerel para birimlerini kullanan ticaret çerçeveleri ve alternatif ödeme sistemleri oluşturmaya çalışıyor. Ülkelerin bir kısmı ulusal ödeme sistemleri kurmaya çalışırken, diğerleri işbirliğine dayalı finansal sistemler kurmaya çalışmaktadır. Küresel finansal sistemin geleceği, blok zinciri tabanlı çözümler, merkez bankası dijital para birimleri ve gelişmiş ödeme teknolojisi ile büyük ölçüde etkilenecektir.

Türk Devletler Teşkilatı bu konuyu Ekonomik İş Birliği komisyonu olarak çok dikkate almaktadır. Bu sebeple son yıllarda iki ülke arasındaki ticaret arttı ve ekonomik entegrasyonu güçlendirmek için çok sayıda önlem alınmıştır. Bu sürecin öne çıkan örnekleri arasında Türk Yatırım Fonu'nun kurulması, ticaretin kolaylaştırılması, ulaşımdaki ilerlemeler ve ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi yer almaktadır. Bu değişiklikler nedeniyle, üye ülkeler arasındaki ticaretin büyük bir kısmı üçüncü taraf para birimleri kullanılarak yapılmaktadır. Bu durum, işlem maliyetlerinin, döviz kuru değişikliklerinin ve dış finansal değişkenlerin bölgesel ekonomi üzerindeki etkisini artırabilir.

Geleneksel ödeme sistemleri tüm sorunların çözümü olarak görülmemelidir. Bu sistemin başarılı olması için üye ülkeler arasında yüksek düzeyde güven, finansal mevzuatın uyumlaştırılması, sağlam bir teknik altyapı, merkez bankaları arasında güçlü işbirliği ve güçlendirilmiş siber güvenlik önlemleri gereklidir. Alternatif olarak, yaygın finansal işlemler yeni riskler ortaya çıkarabilir. Ödeme işlemlerini kolaylaştırmak için birleşik ödeme sistemlerinin oluşturulması yalnızca teknik bir çaba olarak görülmemelidir. Finansal işbirliğini güçlendirmek, ticaret maliyetlerini azaltmak, ekonomik dayanıklılığı artırmak ve bölgesel ekonomik entegrasyonu sağlamlaştırmak için bu yaklaşımlar stratejik öneme sahiptir. Özellikle küresel ekonomik belirsizliğin arttığı ve finansal teknolojilerin hızla geliştiği bir dönemde, ulusal ekonomik çıkarları korumak için uyarlanabilir ve kalıcı çerçeveler oluşturmak giderek daha önemli hale gelmektedir.

Bu gündem maddesini ele alınırken hem mevcut ekonomik durumu hem de gelecekte ortaya çıkabilecek fırsatları ve tehlikeleri göz önünde bulundurması gerekir. Bu tartışmalarda, finansal istikrar, ekonomik verimlilik, teknolojik uygulanabilirlik, siber güvenlik, uluslararası yasallık ve uzun vadeli sürdürülebilirlik çok önemlidir. Küresel ekonomik sistemle uyumlu kalırken, önerilen çözümler, Türk Devletleri arasındaki ekonomik işbirliğini geliştirmelidir.

Sonuç olarak, üçüncü para birimlerine olan bağımlılığın azaltılması ve ortak ödeme sistemlerinin geliştirilmesi, Türk Devletleri arasındaki ekonomik işbirliğinin geleceğini şekillendirebilecek en önemli konulardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu konu, yalnızca finansal işlemlerle sınırlı değildir; teknolojik dönüşüm, sürdürülebilir kalkınma, ekonomik egemenlik ve bölgesel entegrasyon gibi çok çeşitli konularla doğrudan bağlantılıdır. Yani, komisyonun hedefi, Türk Devletleri arasındaki ekonomik iş birliğini güçlendirecek etkili, kapsayıcı ve uzun vadeli çözüm önerileri geliştirmektir. Bu öneriler, mevcut küresel gelişmeleri ve bölgesel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak geliştirilmelidir.

Değerlendirilmesi Gereken Sorular

1. Türk Devletleri arasında ortak bir ödeme sistemi kurulacaksa, bu sistemi hangi kurum yönetecek ve karar verme mekanizması nasıl kurulacak?
2. Ortak bir ödeme sisteminde üye devletler arasındaki ekonomik büyüklük ve finansal kapasite farklılıkları nasıl dengelenebilir?
3. Türk Devletleri ile ticari ilişkilerde yerel para biriminin kullanılmasını teşvik etmek için hangi yöntemler kullanılabilir?
4. Ortak bir ödeme sistemini siber saldırılar veya teknik arızalar karşısında nasıl korunabilir?
5. Ortak ödeme sisteminin kurulması durumunda döviz kuru dalgalanmaları ve finansal riskler nasıl yönetilebilir?
6. Türk Devletleri arasında kurulacak bir ödeme sisteminin mevcut uluslararası finansal sistemlerle nasıl uyumlu olacağı konusunda nasıl bir fikir edinilebilir?
7. Merkez bankaları arasında daha iyi finansal işbirliği sağlamak için hangi ortak girişimler geliştirilebilir?
8. Türk Devletleri ile ortak ödeme sistemleri için dijital para birimleri veya blokzincir tabanlı teknolojiler nasıl kullanılabilir?
9. Ortak bir ödeme sisteminin üye devletler arasındaki yatırım akışlarına, ticaret hacmine ve ekonomik entegrasyona nasıl daha fazla katkıda bulunması mümkündür?

10. Ortak ödeme sisteminin işleyişi, üye devletlerden birinin ekonomik kriz, yaptırım veya finansal istikrarsızlık yaşaması durumunda nasıl korunabilir?
11. Ortak ödeme sistemlerinin kurulması, ülkenin ekonomik egemenliğini artırırken aynı zamanda küresel ekonomik sistemle entegrasyonunu nasıl sürdürebilir?
12. Ortak ödeme sistemleri ve finansal entegrasyon hedeflerine ulaşmak için Türk Devletleri Teşkilatı hangi somut adımları atmalıdır?

TÜRKAS
TÜRK DEVLETLERİ ASAMBLESİ SİMÜLASYONU

Kaynakça

<https://www.swift.com/about-us/who-we-are>

<https://www.swift.com/swift-resource/252040/download>

<https://www.swift.com/swift-resource/250836/download>

<https://data.imf.org/en/datasets/IMF.STA%3ACOFER>

<https://data.imf.org/en/dashboards/cofer%20dashboard>

<https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/the-international-role-of-the-u-s-dollar-2025-edition-20250718.html>

https://www.bis.org/statistics/rpfx25_fx.htm

https://www.bis.org/about/bisih/topics/cbdc/mcbdc_bridge.htm

https://www.cips.com.cn/en/about_us/about_cips/introduction/index.html

https://www.cips.com.cn/en/2025-08/07/article_2025080711195883489.html

https://www.cips.com.cn/en/2025-11/06/article_2025110614424482601.html

https://www.cbr.ru/eng/development/mcirabis/fin_msg_transfer_system/

<https://www.cbr.ru/eng/psystem/>

<https://nspk.com/>

<https://ofac.treasury.gov/media/933656/download?inline=>

https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine/financial-and-business-service-measures_en

<https://www.ecb.europa.eu/paym/retail/sepa/html/index.en.html>

https://finance.ec.europa.eu/consumer-finance-and-payments/payment-services/single-euro-payments-area-sepa_en

<https://www.europeanpaymentscouncil.eu/document-library/other/epc-list-sepa-scheme-countries>

<https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2/html/index.en.html>

<https://www.ecb.europa.eu/ecb-and-you/explainers/tell-me/html/what-is-t2.en.html>

<https://www.ecb.europa.eu/press/targetservar/html/ecb.targetservar2024.en.html>

https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/html/index.en.html

https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/progress/html/index.en.html

https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/progress/html/ecb.deprp202510.en.html

<https://www.ndb.int/>

<https://www.ndb.int/about-ndb/>

<https://turkicstates.org>

<https://turkicstates.org/en/areas-of-cooperation-detail/2-economic-cooperation>

<https://turkicstates.org/u/Report%20on%20Turkic%20Economies%202024.pdf>

<https://turkicstates.org/en/publications-detail/new-publication-alert-report-on-turkic-economies-2024%3A-strengthening-transport-and-energy-connectivity-among-turkic-states>

<https://www.turkicfund.org/>

<https://turkicfund.org/about-us/>

<https://turkicfund.org/publications/report-on-turkic-economies-2024-13>

<https://turkicfund.org/press-room/project-activities-of-turkic-investment-fund-to-begin-in-2026-36>

<https://turkicstates.org/en/partners-detail/turkic-investment-fund>

<https://primeminister.kz/en/news/turkic-investment-fund-officially-started-its-activities-28431>

<https://astanatimes.com/2023/03/turkic-investment-fund-to-have-authorized-capital-of-500-million/>

<https://lex.uz/uz/docs/6784321>

<https://www.mas.gov.sg/schemes-and-initiatives/project-ubin>

<https://www.mas.gov.sg/news/media-releases/2021/singapore-and-thailand-launch-worlds-first-linkage-of-real-time-payment-systems>

<https://www.mas.gov.sg/development/e-payments/cross-border-payment-linkages>

https://abs.org.sg/docs/library/PayNow-PromptPay_Linkage_White_Paper.pdf?sfvrsn=9

<https://www.bankofengland.co.uk/news/2018/november/boe-boc-mas-joint-report-digital-transformation-in-cross-border-payments>

<https://www.newyorkfed.org/medialibrary/media/nyic/project-cedar-phase-two-ubin-report.pdf>

<https://centralbank.ae/media/Inchuury/project-mbridge-connecting-economies-through-cbdc-final.pdf>

https://www.centralbank.ae/media/kvudu12x/cbuac-and-reserve-bank-of-india-sign-two-mou-s-to-strengthen-use-of-national-currencies-for-bilateral-trade-and-link-payment-and-financial-messaging-systems-_eng.pdf

<https://www.reuters.com/business/finance/hsbc-joins-chinas-payment-system-boost-yuan-usa-ge-2024-10-25/>

<https://www.reuters.com/business/finance/bis-leave-cross-border-payments-platform-project-mbridge-2024-10-31/>

<https://www.reuters.com/technology/saudi-arabia-joins-bis-led-central-bank-digital-currency-trial-2024-06-05/>

<https://www.reuters.com/business/finance/ecb-hopes-launch-digital-euro-pilot-2027-2025-10-30/>

<https://www.reuters.com/business/finance/digital-euro-cost-eu-banks-4-6-bln-euros-over-4-years-ecb-estimates-2026-02-19/>

<https://www.reuters.com/business/finance/eu-pitched-turkey-join-its-payments-system-envoy-says-2026-03-19/>

<https://www.reuters.com/business/finance/samsung-pay-stop-working-with-russias-mir-payment-system-april-3-2024-03-27/>

<https://www.globalgovernmentfinance.com/india-and-uae-central-banks-sign-agreements-on-trade-settlement-and-payment-systems/>

<https://www.icis.com/explore/resources/news/2023/07/17/10905968/india-uae-sign-pact-to-use-local-currencies-in-bilateral-trade/>

<https://www.azernews.az/nation/258477.html>

<https://caspian-alpine.org/how-intra-ots-trade-and-investment-shape-the-economies-of-turkic-states/>

<https://www.silkroadstudies.org/resources/2512-Turkiemerged.pdf>